

ISSN 2224-025X

НАУКОВІ З АПИСКИ

Державного
природознавчого
музею

Випуск 35 / 2019

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 35

Львів 2019

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2019. – Вип. 35. – 184 с.

До 35-го випуску періодичного видання "Наукові записки Державного природознавчого музею" увійшли статті і короткі повідомлення з музеології, екології, зоології, ботаніки, ґрунтознавства, а також інформація про діяльність музею у 2018 році.

Для екологів, біологів, зоологів, ботаніків, ґрунтознавців, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Капрусь І.Я. д-р біол. наук, проф.

Заступник головного редактора

Климишин О.С. д-р біол. наук, с.н.с.

Відповідальний секретар

Орлов О.Л. канд. біол. наук

Технічний редактор

Гураль Р.І. канд. біол. наук

Бокотей А.А. канд. біол. наук, с.н.с.; Войчишин В.К. канд. біол. наук, с.н.с.; Вінніцкі Т. PhD (Польща); Гнатів П.С. д-р біол. наук, проф.; Годунько Р.Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н.В. канд. біол. наук; Дзюбенко Н.В. канд. біол. наук; Малиновський А.К. д-р с.-г. наук; Радченко О.Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В.Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г.В. канд. біол. наук; Сусуловський А.С. канд. біол. наук, с.н.с.; Тасєнкевич Л.О. д-р біол. наук, проф.; Третяк П.Р. д-р біол. наук, проф.; Царик Й.В. д-р біол. наук, проф.; Чернобай Ю.М. д-р біол. наук, проф.; Шрубович Ю.Ю. канд. біол. наук; Яницький Т.П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I.Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O.S. (*Associate Editor*), Orlov O.L. (*Managing Editor*), Gural R.I. (*Technical Editor*), Bokotey A.A., Voichyshyn V.K., Winnicki T., Gnativ P.S., Godunko R.J., Gural-Sverlova N.V., Dzubenko N.V., Malynovsky A.K., Radchenko O.G., Rizun V.B., Serediuk H.V., Susulovsky A.S., Tasenkevych L.O., Tretjak P.R., Tsaryk J.V., Chernobay Y.M., Shrubovych J.J., Yanitsky T.P.

Рекомендовано до друку вченою радою

Державного природознавчого музею

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2019

ХІІІ ЛЬВІВСЬКА ЕНТОМОЛОГІЧНА ШКОЛА "АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЕНТОМОЛОГІЧНОЇ ФАУНИ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ"

7-9 червня 2019 р. у Ківерцівському національному природному парку (КНПП) на базі Озерського відділення "Цуманська пуща" відбулася ХІІІ науково-практична ентомологічна конференція "Львівська ентомологічна школа" за темою "Актуальні проблеми вивчення ентомологічної фауни Волинського Полісся", що була організована спільними зусиллями Львівського та Волинського відділень Українського ентомологічного товариства, Східноєвропейського національного університету (СНУ) імені Лесі Українки (м. Луцьк) та КНПП "Цуманська пуща".

У конференції взяли участь понад 30 ентомологів (серед них 3 доктори і 17 кандидатів наук) – рекордна кількість учасників за всю історію Львівської ентомологічної школи! Учасники конференції представляли різноманітні наукові, освітні та природоохоронні установи України, а саме: Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена (Київ); Державний природознавчий музей (Львів); Державний музей природи Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна; СНУ імені Лесі Українки (Луцьк); Львівський національний університет імені Івана Франка; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; ДВНЗ "Ужгородський національний університет"; Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва; Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди; Луцький педагогічний коледж; природний заповідник "Медобори"; національні природні парки "Галицький" та "Ужанський"; загальноосвітню школу с. Піща Шацького р-ну Волинської обл.

З вітальними промовами перед учасниками конференції виступили: заступник директора Ківерцівського НПП "Цуманська Пуща" Доридор Федір Андрійович, начальник відділу науково-дослідної роботи Ківерцівського НПП Штокало Степан Степанович та 1-й віце-президент Українського ентомологічного товариства Пучков Олександр Васильович.

Було заслухано низку цікавих доповідей присвячених проблемам дослідження комах у різних регіонах України. Особливе зацікавлення і жваве обговорення учасниками засідання було викликане актуальними доповідями: "Інтернет-портал Центр даних "Біорізноманіття України": можливості його використання для обліку і моніторингу біоти та інвентаризації природничих музейних колекцій" (Різун В.Б.); "Давньокрилі (Insecta: Paleoptera) четвертого видання Червоної книги України" (Мартинів О.В.); "Населення членистоногих в природних дуплах букового лісу Угольського масиву Карпатського біосферного заповідника" (Чумак В.О.); "Порівняння угруповань трутовикових жуків (Coleoptera, Ciidae) пралісового та трансформованого букового лісу" (Дедусь В.І.); "Жуки-вусачі (Coleoptera, Cerambycidae) Західного Полісся і Волинської Височини" (Заморока А.М.); "Рідкісні джмелі Українського Полісся: сучасний стан популяцій та прогноз його змін у майбутньому" (Коновалова І.Б.); "Новий підхід до визначення видів личинок кровосисних комарів роду *Aedes* (Meigen, 1818)" (Левицький О.І.); "Структура угруповань коротконадкрилих жуків (Staphylinidae, Coleoptera) букових лісів північно-східного макросхилу Українських Карпат" (Луцька М.П.); "Нові дані щодо біології сапроксилобійної дзюрчали *Brachyopa panzeri* Goffe, 1945 (Diptera, Syrphidae)"

(Шпарик В.Ю.); "Моделювання угруповань комах на омелі білій" (Прокопів М.В.); "Філогенетичні зв'язки між родами *Leptura* і *Stenurella* (Coleoptera, Cerambycidae)" (Семенюк Д.В.).

Підчас плідних наукових дискусій учасникам конференції вдалося розробити та скоординувати спільні плани подальших досліджень та експедиційної діяльності спеціалістів-ентомологів у західному регіоні України. На завершення конференції відбулася наукова екскурсія територією Ківерцівського НПП "Цуманська Пуща", яка не залишила байдужим жодного ентомолога, шанувальника природи. Чудова погода сприяла мандрівникам, які милувалися мальовничими куточками соснового лісу, слухаючи пташиний спів і, водночас, проводячи спостереження та збір ентомологічної фауни для з'ясування видового різноманіття комах, які трапляються в межах національного парку. Опрацьовані дані згодом будуть надані у розпорядження науковому відділу КНПП. З огляду на географічні та зональні умови території, яку займає "Цуманська Пуща", на лісових просіках та галявинах серед різнотрав'я трапляються види квіткових рослин, які надають перевагу остепненим лукам і є цінним ресурсом нектару та пилку для багатьох видів комах-запилювачів. Підчас екскурсії спостерігали квітучі види *Astragalus glycyphyllos*, *Coronilla varia*, *Trifolium alpestre*, *Salvia pratensis*, *Stachys recta*, *Cerinthe minor*, суцвіття яких відвідували різноманітні види диких бджіл.

Група учасників XIII Львівської ентомологічної школи перед екскурсією.

Після завершення конференції ентомологи відвідали СНУ імені Лесі Українки у м. Луцьку, де оглянули ентомологічну колекцію і поспілкувалися з колегами, а згодом здійснили цікаву екскурсію історичним центром міста, яка завершилася під мурами Луцького замку-фортеці.

Всі учасники конференції XIII Львівської ентомологічної школи визнали, що проведення таких конференцій щоразу на територіях інших, маловідомих ентомологам об'єктів природоохоронного фонду України, приваблює більшу кількість спеціалістів, сприяє поглибленню досліджень ентомологічної фауни та тіснішому науковому спілкуванню.

Г.В. Середюк, І.Б. Коновалова

ЗМІСТ	CONTENTS	Стор.
Музеологія * Museology		
Чернобай Ю.М. До історії методології цілісності та парадигми природничо-соціальної коеволюції		3
• To the history of the integrity and paradigm methodology of natural and social coevolution		
Гураль Р.І., Гураль-Сверлова Н.В. Історія комплектування та наукового опрацювання матеріалів малакологічного фонду Державного природознавчого музею НАН України		15
• The history of the formation and scientific processing of the malakological collection of the State Museum of Natural History of the NAS of Ukraine		
Очеретна К.В. Крестофагіди (Coleoptera) у колекціях України: види, зразки та колектори		21
• Cryptophagidae (Coleoptera) in the collections of Ukraine: Species, Specimens, and Collectors		
Екологія * Ecology		
Гураль Р.І. Просторовий розподіл прісноводної малакофауни України		37
• Spatial distribution of freshwater molluscs fauna of Ukraine		
Гураль-Сверлова Н.В., Савчук С.П. Антропохорні види наземних молюсків на заході України		49
• Anthropochorous species of land molluscs in Western Ukraine		
Гуштан К.В. Особливості біотопної диференціації спектрів екоморф угруповань амфібіотичних комах (Insecta: Ephemeroptera, Plecoptera, Odonata) гідроекосистем Українських Карпат		59
• Features of biotopic differentiation of ecomorphs spectra of amphibiotic insects (Insecta: Ephemeroptera, Plecoptera, Odonata) communities in hydroecosystems of Ukrainian Carpathians		
Гуштан Г.Г. Панцирні кліщі (Acari: Oribatida) гігрофітних лук Закарпатської низовини		67
• Oribatid mites (Acari: Oribatida) of hygrophyte grasslands on Transcarpathian Lowland		
Гоблик К.М., Орлов О.Л., Рагуліна М.Є., Капрусь І.Я. Умови існування і структура угруповань колембол (Collembola) у лучних біотопах Закарпатської низовини		75
• Living conditions and community structure of Collembola on Transcarpathian lowland meadow habitats		
Бешлей С.В., Соханьчак Р.Р., Баранов В.І., Карпінець Л.І. Підбір стійких рослин для біотичного етапу рекультивції відвалу центральної збагачувальної фабрики "Червоноградська" (Львівська обл.)		83
• Selection of resistant plants for the biotic stage of the recultivation of the dump of the Central concentrating mill "Chervonogradska" (Lviv region)		

Проць Б.Г., Покинйчереда В.Ф., Беркела Ю.Ю. Підсумок другого етапу номінування букових пралісів і старовікових лісів України до Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО	89
--	----

- The result of the second stage of nomination of beech virgin and old-growth forests of Ukraine to the World Natural Heritage of UNESCO

Зоологія * Zoology

Мерза С.П., Капрусь І.Я. Фауна й населення колембол агроценозів Малого Полісся	97
---	----

- The fauna and population of Collembola in the Male Polissia agrocenoses

Заморока А.М., Глеба В.М. Перша реєстрація <i>Agapanthiola leucaspis</i> (Coleoptera: Cerambycidae) на заході України та коментарі щодо біогеографії та біології виду	111
--	-----

- The first interception of *Agapanthiola leucaspis* (Coleoptera: Cerambycidae) in Western Ukraine and remarks on its biogeography and bionomy

Середюк Г.В. Сітчастокрилі (Insecta, Neuroptera) Галицького національного природного парку	119
---	-----

- Insecta Neuroptera of the Galician National Park

Ботаніка * Botany

Малиновський А.К. Проблемно-аналітична база даних "Інвазійні види": структура, функції і перспективи застосування	125
--	-----

- Problem-analytical database of "Invasive species": structure, functions and perspectives of application

Глеб Р.Ю. Географічна й таксономічна структура високогірної флори гори Піп Іван Мармароський	143
---	-----

- Geographic and taxonomic structure of the mountainous flora of Pop Ivan Maramureş

Грунтознавство * Pedology

Орлов О.Л. Концепція Червоної книги ґрунтів Українських Карпат	151
---	-----

- Concept of soil Red book of the Ukrainian Carpathians

Короткі повідомлення * The brief messages

Климишин О.С. Історія видавничої діяльності Державного природознавчого музею НАН України	157
---	-----

- History of the publishing activity of the State Natural History Museum of the NAS of Ukraine

Бедернічек Т.Ю., Партика Т.В., Хосцький П.Б. Вміст сульфуру у ґрунтах островів Скуа і Галіндез (Прибережна Антарктика)	161
---	-----

- Sulfur content in the soils of Skua and Galindez Islands (Maritime Antarctic)

Ювілейні дати * Anniversaries

До 60-ліття від дня народження професора П.С. Гнатіва	165
---	-----

Хроніка * Current issues

<i>Середюк Г.В.</i> Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2018 році	171
<i>Бокотей А.А., Дзюбенко Н.В.</i> VII Міжнародна конференція по чорному лелеці <i>Ciconia nigra</i> (Національний парк Доньяна, Іспанія)	173
<i>Середюк Г.В., Коновалова І.Б.</i> XIII Львівська ентомологічна школа "Актуальні проблеми вивчення ентомофауни Волинського Полісся"	175
<i>Дзюбенко Н.В.</i> Результати виконання проекту "Природничий музей: від теорії еволюції життя до практики живого музею"	177
<i>Савицька А.Г.</i> Проект "Школа льодовикового періоду: освітня музейна програма для дітей з інвалідністю"	179

Правила для авторів * Rules for authors	180
--	-----

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 35

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 35

Українською та англійською мовами

Головний редактор І.Я. Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка О.С. Климишин, Т.М. Щербаченко

Адреса редакції:

79008 Львів, вул. Театральна, 18

Державний природознавчий музей НАН України

телефон / факс: (032) 235-69-17

e-mail: editorship@smnh.org

<http://nzdpm.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 19,1. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології

Державного природознавчого музею НАН України.

Друк ТзОВ «Простір М». 79000 Львів, вул. Чайковського, 8.